

තෙත්බිම් ශාක

- ආවේණික
- ආදාමනික

ජලයේ ගිලී වැඩෙන ශාක (මූල පද්ධතිය පතුලට සම්බන්ධ වී ඇති) - තෙළුම්, මානෙල්, කෙකටිය, කෙටල

ජලයේ මතුපිට පාවෙන ශාක - දිය පරංඤාල්, ජපන් ජබර, සැල්විනියා, ලුබ්වපියා

ජලය ආශ්‍රිතව වැඩෙන ශාක - ගොන් කදුරු, වැටකෙයිගා, දීවි කදුරු, දිය මිදෙල්ල, කුඹුක්, බෙලිපට්ටා, චෙල් ආනා, ලේන්තැරි, ගිරිතිල්ල

ගොඩබිම් ශාක - දොඹ, මී, මුරුත, කුරුඳු, හැලඹ, අඬනගිරිගා, ඔලිඳ, කුරුඳු

ශාකවල වැදගත්කම

ශාක, ප්‍රභාසංස්ලේෂණය මගින් ආහාර නිෂ්පාදනය කරමින් මිනිසා ඇතුළු සියළුම සත්වයින්ගේ ආහාර අවශ්‍යතා සපුරාලයි. සියළුම ජීවීන්ගේ ශ්වසනයට අවශ්‍ය ඔක්සිජන් වායුව නිපදවයි. කාබන්ඩයොක්සයිඩ් වායුව අවශෝෂණය කරමින් හරිතාගාර ආචරණය පාලනය කරමින් පරිසරය සිසිල් කරයි. එය දේශගුණ විපර්යාස පාලනය කිරීමට වැදගත් වේ. ශාක, සතුන්ට වාසස්ථාන හා කැඳලි තැනීමට උපස්ථර සපයයි. තෙත්බිම් ශාකවලට අපවිත්‍ර වූ ජලය පිරිසිදු කිරීමේ හැකියාව පවතියි. ඇතැම් ශාක ඝන අපද්‍රව්‍ය ජලය හරහා ව්‍යාප්ත වීම පාලනය කරන භෞතික බාධකයක් ලෙස ක්‍රියා කරයි. ශාක මුල්වල ව්‍යාප්තිය මගින් පාංශු බාදනය පාලනය කරයි. ඇතැම් ශාක වලින් ඔෟෂධ ලබා ගත හැක.

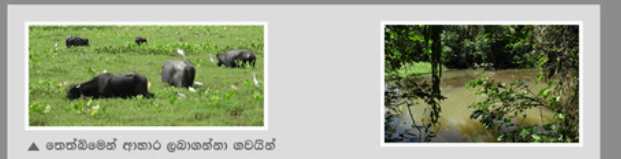

තලංගම තෙත් බිම්ට ඇති තර්ජන සහ විසඳුම්

තර්ජන	විසඳුම්
පරිසර දූෂණය (දූෂක-කසල ගිනි තැබීම නිසා වාතයට නිදහස් වන දුම, අපජලය, ඝන අපද්‍රව්‍ය, කෘමිනාශක, රසායනික පොහොර)	කසල ජනනය අවම කිරීම, හැවත ප්‍රයෝජනයට ගැනීම, ප්‍රතිවක්‍රමණය කිරීම, අපජලය පිරිපහදු කිරීමේ ක්‍රම හඳුන්වා දීම
තෙත් බිම් ගොඩ කිරීම	නීතිය ක්‍රියාත්මක කිරීම, මනා කළමනාකාරිත්වයකින් යුතුව මිනිස් ක්‍රියාකාරකම් සඳහා භූමිය පරිහරණය කිරීමේ ක්‍රම සඳහා ජනතාව දිරිගැන්වීම. (උදා-මහල් ගොඩනැගිලි ඉදිකිරීම මගින් භූමි පරිහෝජනය අවම කිරීම)
නීතියෙන් ආරක්ෂිත සතුන් දඩයම් කිරීම, නීති විරෝධී ලෙස පිවත් හෝ කොටස් එකතු කිරීම	නීතිය ක්‍රියාත්මක කිරීම හා දැනුවත් කිරීම
මාර්ග අහතුරු නිසා සත්වයින් මිය යාම සහ ආබාධිත වීම	තෙත්බිම හරහා යන රථවාහන සඳහා වේග සීමා නියම කිරීම, වේගය සීමා කිරීමට වැටී ඉදිකිරීම, සතුන්ට මාරු වීම සඳහා මාර්ග හරහා උමං හෝ පාලම් ඉදිකිරීම, තෙත්බිම ගොඩකර මාර්ග ඉදිකිරීම වෙනුවට ඒවා කණු මත ඉදි කිරීම, සතුන් (විශේෂයෙන් කුරුල්ලන්) රථ වාහන හරහා ගමන් කිරීම වැළැක්වෙන ආකාරයට මාර්ගය දෙපස දැල් සවි කිරීම.
ආගන්තුක ආක්‍රමණශීලී ශාක සහ සත්ව විශේෂවල ව්‍යාප්තිය	එවැනි ජීවීන් ඉවත් කිරීම සහ අවශ්‍ය පරිදි වෙනත් දේශීය විශේෂ වලින් ප්‍රතිස්ථාපනය කිරීම. ඇතැම් ආක්‍රමණශීලී විශේෂ, දේශීය විශේෂ සමඟ පාරිසරික සම්බන්ධතා ගොඩ නගාගෙන සිටින බැවින් එම ආක්‍රමණශීලී විශේෂ ඉවත් කළ යුත්තේ ක්‍රමානුකූලව යි.

පොදු විසඳුම් -
 තලංගම තෙත්බිම ඇතුළු සියලු ස්වාභාවික සම්පත් වල වැදගත්කම සහ ඒවා විනාශ කිරීමෙන් අත්වන අහිතකර ප්‍රතිඵල පිළිබඳ ජනතාව දැනුවත් කිරීම සහ යහපත් ආකල්ප ගොඩනැගීම.
 සුදුසු කාල පරිච්ඡේද වලදී ව්‍යාප්ත ලෙස අධ්‍යයනයක් සිදු කරමින් තෙත්බිමේ පාරිසරික තත්ව ඇගයීමට ලක් කරමින් කාලානුරූපීව නිසි සංරක්ෂණ ක්‍රියාමාර්ග දියත් කිරීම.

තලංගම තෙත්බිමේ සිදුවන පොදු සේවාවන්

ජලය එක් රැස් කිරීම, පරිවහනය කිරීම සහ වාණිජකරණය ආදී ක්‍රියාලාභ මගින් ජල චක්‍රය පවත්වාගෙන යාමට දායක වීම, කුඹුරු සහ වෙනත් වගා කටයුතු සඳහා අවශ්‍ය ජලය ලබාගැනීමට හැකි වීම, වගා කටයුතු සහ කිරි නිෂ්පාදනය සඳහා යොදාගන්නා ගවයින්ට අවශ්‍ය ආහාර සහ ජලය සැපයීම තලංගම තෙත්බිම හරහා සිදුවන ප්‍රධාන සේවාවන් වේ. ඇතැම් ගවයින් තෙළුම් ආදී මල් නෙලා විකුණා ආදායම් උපයා ගනියි. තෙත්බිම නිසා ප්‍රදේශවාසීන්ට වනෝඋරුමය, මානසික සුවය සහ ජීවත් වීමට සෞම්‍ය පරිසරයක් නිර්මාණය වී ඇත. අධ්‍යාපන සහ පර්යේෂණ කටයුතු සඳහා තෙත්බිම යොදා ගත හැකිය. පාරිසරික සංචාරක කර්මාන්තය සඳහාද මෙය සුදුසු බිම් පෙදෙසකි.

පුනාගන අයිතිය © 2020 - People to People volunteers
 peoplepeopleto@yahoo.com (071-7007771)

සටහන් සහ ඡායාරූප රැක්මල් රත්නායක
 සටහන් සංස්කරණය කර්මලා දංගම්පොල
 පිරිසලසුම් නිර්මාණය දුෂාන් මුලුතායක

තලංගම තෙත්බිම් පරිසර ආරක්ෂක කලාපය

පිපල් ටු පිපල් ස්වේච්චා සේවකයෝ නො. 10, තලානේන, මීගමුව

වැදගත්කම

තලංගම පරිසර ආරක්ෂක කලාපය සුවිශේෂී පාරිසරික සේවාවන් රැසක් ඉටුකරන තෙත්බිම් පරිසර පද්ධතියකි. මෙය අප රටට ආවේණික විශේෂ, දේශීය විශේෂ සහ සංක්‍රමණික පක්ෂීන් මෙන්ම වැදවීමේ තර්ජනයට ලක්ව සිටින සත්ව හා ශාක විශේෂ ආදී ජීවී විශේෂ රාශියකගේ වාසභූමියකි. 15 වන සියවසේ, කෝට්ටේ රාජධානි සමයේ, හයවන පරාක්‍රමබාහු රජතුමා විසින් තලංගම වැට කෘෂිකර්මාන්තයට අවශ්‍ය ජලය එක් රැස්කිරීමට සහ ඇතුන් නැතැවීම සඳහා තනන ලද්දක් බව ඉතිහාසයේ කියවේ. එමෙන්ම අද වන විට විවිධ මිනිස් ක්‍රියාකාරකම් නිසා මෙම පරිසර පද්ධතිය විනාශ වී යාමේ අවධානමට මුහුණ දී ඇත. මෙම සියළු කරුණු සලකා, වසර 2007 දී මධ්‍යම පරිසර අධිකාරිය මගින් ජාතික පාරිසරික පනත යටතේ, තලංගම තෙත් බිම් ප්‍රදේශයේ හෙක්ටයාර් 118ක භූමි ප්‍රමාණයක් පරිසර ආරක්ෂක කලාපයක් ලෙස නම් කර ඇත. එමෙන්ම මෙය, 2018 වසරේදී රැම්සාර් සම්මුතිය මගින් නම්කරන ලද, කොළඹ තෙත්බිම් නගරයට අයත්වන තෙත්බිමකි.

තලංගම පරිසර ආරක්ෂක කලාපය

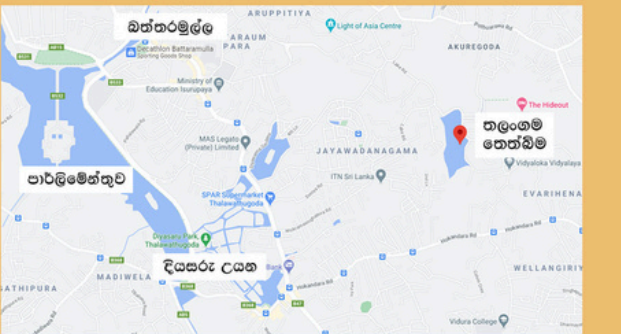
තලංගම තෙත්බිම, කොළඹ දිස්ත්‍රික්කයේ, කඩුවෙල ප්‍රාදේශීය ලේකම් කොට්ඨාශයේ, ඩන්තරමුල්ල නගරයට ආසන්නව පිහිටා ඇත. මෙම ප්‍රදේශය ශ්‍රී ලංකාවේ දේශගුණික කලාප ඇතුළින් පහතරට තෙත් කලාපයට අයත් වේ. වාර්ෂික වර්ෂාපතනය මි.මී. 2500 ක් පමණ වන අතර මුහුදු මට්ටමේ සිට උස මීටර 9ක් පමණ වේ. කැළණි ගඟා දෝණියට අයත් වේ. නිරිතදිග මෝසම් වර්ෂාව මගින් සහ හෝමාගම, කෝට්ටාව වැනි ප්‍රදේශවල සිට ගලා වන ජලය මගින් තෙත්බිම පෝෂණය වේ. තෙත්බිමේ ජලය ඇල මාර්ගයක් ඔස්සේ අඹතලේ ප්‍රදේශයේදී කැළණි ගඟ හා මුසුවේ.

පරිසර ආරක්ෂක කලාපයේ සැකැස්ම

මෙම තෙත් බිම, ප්‍රධාන වශයෙන් තලංගම වැට සහ ඇවරිනේන වැට නමින් වැවී දෙකක්, එම වැවී යා කෙරෙන ඇල මාර්ගයක්, එම වැව්වලින් ආරම්භවන වාර් ඇලවල් දෙකක්, ඇවරිනේන වැවේ සිට කැළණි ගඟ දක්වා ජලය ගෙන එන තවත් ඇල මාර්ගයක්, වගුරු බිම්, තෙත්බිම් ශාකවලින් සමන්විත වනවදළු සහ බටපොත වෙල් යාය යනාදියෙන් සමන්විතයි. මෙම සියල්ලම විවිධ තෙත්බිම් පරිසර පද්ධති ආකාර වේ. ගොඩබිම් ශාක සහිත ලඳු කැලෑදු හමුවේ. ආරක්ෂක කලාපයේ සීමාවට අයත් නොවුනත්, තුරුලතා වලින් ගහනවූ ජෛව විවිධත්වය අතින් ඉහළ වූ ගොවතු ද ප්‍රදේශයේ ඉතා සුලබය.

පිහිටීම, දේශගුණය සහ භූගෝලීය පසුබිම

තලංගම තෙත්බිමේ ජෛව විවිධත්වය

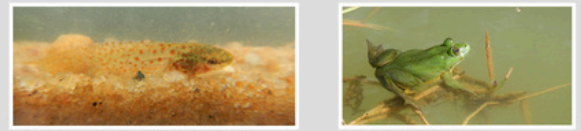
උභයජීවීන්

උභයජීවියෙක් යනු, ජීවන චක්‍රයේදී ජීවත් වීමට ජලය අත්‍යවශ්‍යවන, ජලයේදී ජීවත්වන කිරීම සඳහා කරමින් පිහිටත්, කිට අවස්ථාවක් (ඉස්තෙඩියා) සහ ගොඩබිම ජීවත් විය හැකි, ජීවසනය කිරීම සඳහා පෙනහළු වර්ධනය වන වැඩිහිටි අවස්ථාවක් (මැඩියා/ගෙම්බා/පණු ගෙම්බා/සැලමන්දරා) සහිත, කොඳු ඇට පෙලක් සහිත සත්ව කාණ්ඩයකි.

උභයජීවියෙකුගේ ජීවන චක්‍රය (ශ්‍රී ලංකා - <http://www.supercoloring.com>)

දිය මැඩියෝ - සයැහිලි පළා මැඩියා, උත්පතන දිය මැඩියා
ගස් මැඩියෝ - සුලබ පිහිඹු ගස් මැඩියා, විසිතුරු රතු මැඩියා
ගෙම්බෝ - ගෙයි ගෙම්බා

▲ මැඩි විජේසංකට අයත් ඉස්තෙඩියාගේ ▲ සයැහිලි පළා මැඩියා

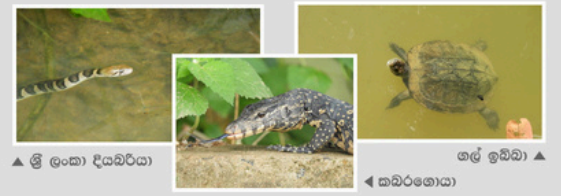
උභයජීවීන්ගේ වැදගත්කම

ජලයේ ගුණාත්මක බව පෙන්වන පිට දර්ශකයක් ලෙස යොදාගත හැක. වැඩිහිටි සතුන් අනෙකුත් කුඩා සතුන් මත යැපෙමින් පරිසරය සමතුලිත කරයි. ඉස්තෙඩියන්ද පාඩ සහ ඇල්ගී මත යැපෙමින් පරිසරය සමතුලිත කිරීමට දායක වේ. ඉස්තෙඩියන් මිළ සත්ව කොටස් මත යැපෙමින් ජලජ පරිසරය පිරිසිදු කිරීමට ද දායක වේ.

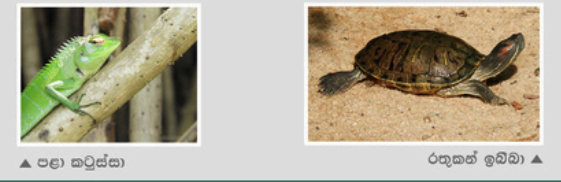
● ආවේණික
● ආක්‍රමණික

උරගයින්

තෙත්බිම් ආශ්‍රිත උරගයින් - කබරගොයා, ගල් ඉබ්බා, ශ්‍රී ලංකා දියබරියා, දියවරිණ, රතුකන් ඉබ්බා
ගොඩබිම් උරගයින් - පළා කටුස්සා, තලගොයා, කුණකටුවා, සුලබ හිකනලා, සුලබ හේ හුනා, නාගයා

▲ ශ්‍රී ලංකා දියබරියා ▲ ගල් ඉබ්බා ▲ කබරගොයා

▲ පළා කටුස්සා ▲ රතුකන් ඉබ්බා

උරගයින්ගේ වැදගත්කම

උරගයින් අනෙක් සතුන් ගොදුරු කර ගනිමින් පරිසරය සමතුලිත කරයි. ගොඩබිම් වෙසෙන තලගොයා සහ සර්පයින් විශේෂ පළිබෝධකයින් පාලනය කිරීමට සහය වේ. කබරගොයා, ගල් ඉබ්බා වැනි උරගයින් කසල බුද්ධිමත් ලෙස ක්‍රියාකරමින් පරිසරය පිරිසිදු කිරීම සිදු කරයි.

සමනලුන්

පිළිල රසියා, සුලබ ජවසැරියා, රැවටිලි පැපිලියා, කහවත් පිම්සැරියා, හීල ගෝමරා, දං සමනලයා, හිට්ටනන තාණ සැරින්තා

▲ පැපිලි පැපිලියා ▲ පිළිල රසියා ▲ රැවටිලි පැපිලියාගේ දළඹු අවස්ථාව ▲ සුලබ ලිහිසැදියා

සමනලු දළඹුවන් ආහාර ගන්නා ශාක විශේෂ හා වැඩිහිටි සමනලුන් මල් පැණි උරා බොන ශාක විශේෂ වල ව්‍යාප්තිය නිසා තෙත්බිම් වල සමනලුන් සුලබ වේ. ඇතැම් සමනලුන් ඉඳුණු පපුරු වල යුෂ, ශාක පත්‍ර සහ කඳුන් වලින් වැස්සෙන යුෂ ආදියද ආහාරයට ගනියි. මීට අමතරව සත්ව වසුරු සහ තෙත්වු පස්වලින් බිහිවූ ලුවණ ලබා ගනියි. සමනර සමනලුන් පුජනක කටයුතු සඳහා අවශ්‍ය උරගයින් කිපදවා ගැනීමට උචිතතර සායනික ද්‍රව්‍ය ශාක වලින් ලබා ගනියි.

සමනලුන්ගේ වැදගත්කම

ඔවුන් මල් පරාගනය කරමින් ශාක වල වල හට ගැනීමට උපකාර කරයි. කාණිකාර්මික බෝගවල මල්ද සමනලුන් මගින් පරාගය වේ. වාතයේ ගුණාත්මක බව මැන බැලීමේ ජීව දර්ශකයක් ලෙස මොවුන් යොදාගත හැක. සමනලුන්, කුරුල්ලන් ආදී කෘමි කන්ෂක සතුන්ගේ ආහාරයකි.

● ආවේණික

කුරුන්

ජීවන චක්‍රයේ බිත්තර සහ ශිෂුවා (කිටියා) යන අවස්ථා දෙක ජලයේ ගතකරන බැවින් , තෙත්බිම් ආශ්‍රිතව ජීවත්වන මාංශභක්ෂක කෘමි සතුන් කාණ්ඩයකි. බත්කුරෝ සහ ඉරටුකුරෝ ලෙස උපතෝත්‍ර දෙකකට අයත්වන සතුන් දක්නට ලැබේ.

බත්කුරෝ (වසා සිටින විට පියාපත් විහිදුවා තබා ගනියි. සාපේක්ෂව පාෂාණිමත් සිරුරක් දරයි.) Spine-legged Redbolt, Scarlet Basker, Blue Persuer, Rapacious Flangtail
ඉරටුකුරෝ (වසා සිටින විට පියාපත් හකුළුවා තබා ගනියි, සාපේක්ෂව සිහින් සිරුරක් දරයි.) Sri Lanka Adam's Gem , Orange Faced Sprite, Marsh Dancer, Yellow Waxtail

▲ Oriental Scarlet ▲ ඉරටු කුරුන් විජේසංකට අයත් ශිෂුවෙක් ▲ Adam's Gem

බත්කුරුන්ගේ වැදගත්කම

කුරුන් ජීවන චක්‍රයේ බිත්තරය සහ ශිෂුවා යන අවස්ථා දෙක ජලයේ ගත කරයි. වම නිසා ජලයේ ගුණාත්මකභාවය මැන බැලීමේ ජීව දර්ශකයක් ලෙස කුරුන් යොදා ගැනේ. ශිෂුවන් ජලය තුළදී මදුරු කිටයින්ද, වැඩිහිටි කුරුන් වාතයේ සැරසෙන මදුරුවන්ද ආහාරයට ගනිමින් මදුරුවන්ගේ ගහනය ස්වභාවිකව පාලනය කරයි. වැඩිහිටි කුරුන් විනාවට නාති කරන කෘමි පළිබෝධකයින්ද ආහාරයට ගනිමින් ඔවුන්ගේ ගහනයද ස්වභාවිකව පාලනය කරයි.

කුරුල්ලෝ

● ආවේණික
● සංචාරක

ජලාශ්‍රිත කුරුල්ලෝ

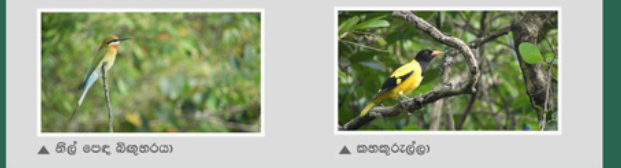
මාංශ භක්ෂකයෝ - ලතු වැකියා, හිත් හොට පැස්තූඩුවා, අහිකාවා, ආසියා වචරතුඩුවා, මානාතුඩු මැදි පිලිහුඩුවා
සර්වභක්ෂකයෝ - දම් කිතලා, හිත් තඹ සේරුවා

▲ දම් කිතලා ▲ හිත් හොට පැස්තූඩුවා ▲ අසියා වචරතුඩුවා ▲ හිත් තඹ සේරුවා ▲ සහ මැටි කොකා

වනාසුරු කුරුල්ලෝ

මාංශ භක්ෂකයෝ - කොණ්ඩ රාජාලියා , සර්ප රාජාලියා, ඇටිකුලා, බොර සබරිත්තා
කෘමිභක්ෂකයෝ - සිවුරුහොරා, හිල් පෙඳ බිඳුහරයා , ශ්‍රී ලංකා ලක්ලිහිනියා
පළතුරු භක්ෂකයෝ - ශ්‍රී ලංකා කොට්ටෝරුවා , කෝකිළයා, ශ්‍රී ලංකා බටගොයා
සර්වභක්ෂකයෝ - කහ කුරුල්ලා, මයිනා,බැම සුදු කොණ්ඩියා
ධාන්‍ය භක්ෂකයෝ - ප්‍රය කායුරු විකුරුල්ලා, අඵ කොබෙයිතා, හිතබි සුදු විකුරුල්ලා

▲ හිල් පෙඳ බිඳුහරයා ▲ කහකුරුල්ලා

▲ හිස කළු දෘකැන්තා ▲ සර්වල් කොකා ▲ හිත් තඹ සේරුවා ▲ ලතු වැකියා ▲ සහ මැටි කොකා

මත්ස්‍යයින්

● ආවේණික
● ආක්‍රමණික

ජල පාෂාණික ආසන්නයේ ජීවත්වන මසුන් - උඩ හඳයා, කළපු හඳයා
ජලයේ මැද මට්ටමේ වාසය කරන මසුන් - දම්කොළ පෙතිතා, දණ්ඩි, කටු පෙතිතා, සොරයා, හොර දණ්ඩියා (අප රටේ හමුවන කුඩාම මීර්දිය මත්ස්‍යයා), මොසැම්බික් හිලාපියා, මත්තයා
ජලය පතුලේ වාසය කරන මසුන් - අහිරාවා, ඉරි අංකුට්ටා, හුංගා, බණ්ඩි හිත්තයා, වැකි සුද්දා

වාතයෙන් ජීවසනය කළ හැකි මසුන් - පුළුච්චා, කාවයිතා, ලලා, මඩ කණයා, කොළ කණයා
සංවේදනය සඳහා අංකුටි පිහිටන මසුන් - ඉරි අංකුට්ටා, හුංගා, මතුරා

▲ උඩ හඳයා ▲ මතුරා ▲ කහ කොරුපියා

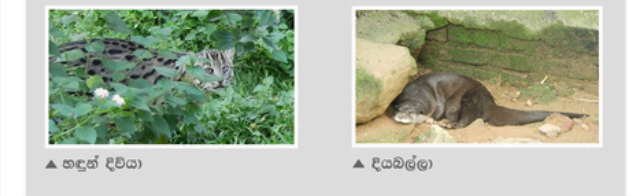
මත්ස්‍යයින්ගේ වැදගත්කම

මත්ස්‍යයින් මදුරු කිටියන් ආහාරයට ගන්නා අතර, ජලයේ ගුණාත්මක බව මැන බැලීමේ ජීව දර්ශකයක් ලෙස යොදාගත හැකිය. මොවුන් ජලජ ශාක සහ සතුන් මත යැපෙමින් පරිසරය සමතුලිත කරයි. මසුන්, මිනිසා සහ වෙනත් සත්වයින්ට ප්‍රෝටීන් බහුල ආහාරයකි.

ක්ෂීරපායින්

● ආවේණික

ජලාශ්‍රිත ක්ෂීරපායින් - හඳුන් දිවියා, දියබල්ලා
ගොඩබිම් ක්ෂීරපායින් - ශ්‍රී ලංකා කළු වඳුරා, මා වච්චලා, බොර මුමටියා, කලවැද්දා

▲ හඳුන් දිවියා ▲ දියබල්ලා

ක්ෂීරපායින්ගේ වැදගත්කම

පලතුරු වච්චලන්, කළු වඳුරන්, කලවැද්දන් සහ ලේනුන් බීජ ව්‍යාප්තිය සිදුකරමින් ශාකවල බෝවීමට උපකාර වේ. කළු වඳුරන් ශාකවල අතු ආහාරයට ගැනීමේදී ඒවා ස්වභාවිකව කප්පාදු වීම මගින් වල හටගැනීම උත්තේජනය වීම ස්වභාවිකව සිදුවේ. හඳුන් දිවියා සහ දිය බල්ලා වැනි මාංශ භක්ෂක සතුන් අනෙකුත් සතුන් ගොදුරු කරගනිමින් පරිසරය සමතුලිත කරන අතර මීයන් ආදී පළිබෝධකයින් ස්වභාවිකව පාලනය කරයි. බොර මුමටියා සර්පයින්ගේ ගහනය පාලනය කරයි.